

Cornel Mihai  
Ionescu

Palimpseste

Ediția a II-a



CARTEA ROMÂNEASCĂ  
2007

# Cuprins

Cuvînt înainte ..... 9

## I

Cantemir : artă și cunoaștere .....	15
Anotimpul baroc .....	33
Teiul sofianic .....	71
Remember : o poetică a negației .....	102
Hermă pentru Aubrey de Vere .....	115
Ceremonial pentru Emil Botta .....	177
Melodioasa tragedie .....	186
Universul „scris” .....	201

## II

Pascal : „figură” și absență .....	229
Dialectică și paradox .....	238
Palimpseste .....	251
Mâslinul și marea .....	274
Surisul Gorgonel .....	288
Hieroglife .....	311

## Cuvînt înainte

Ordinea artificială a acestor palimpseste este, într-un fel, mai firească decît succesiunea lor cronologică, impusă de împrejurări neesentiale. Este o ordine secretă, ce sfidează cronologia tocmai pentru că s-a limpezit într-un timp mai adînc, în care cristalizează logica „metaforelor obsedante”. Majoritatea acestora numesc antinomii cunoscute ale culturii : gîndire logică – intelect poetic, identitate narcisică – identitate proteică, impuls thetic, de întemeiere – univers în destrămare, „geometrie” – „neant”, spirit atic – duh asiatic, antinomii pe care gîndirea și arta încearcă să le integreze atât prin soluții de tip dialectic, european, cât și prin sintezele paradoxale ale „uniunii contrariilor”, preferate de spiritul oriental și consacrate de retorica oximoronului.

Parcurgerea universului „scris” și a succesiunii de vârni care îl compun explică predilecția pentru două tehnici de lectură, desprinse din jocurile de perspective ale „spațiului interior” : „punerea în abis”, sugerată de retorica emblemei și de Gide, și „palimpsestul”, ale cărui straturi se oglindesc și își induc reciproc semnificații, într-o semioză deschisă.

Palimpsestul încorporează acea „prezență atemporală” pe care Curtius o socotea „calitatea proprie literaturii”,

anume de a dezvălui „bogăția inepuizabilă de raporturi posibile“ între textelete celor mai felurite vremi.

O astfel de strategie nu implică însă nici un proiect comparatist, nici chiar unul de felul celui ironic, imaginat de Borges, care ar dovedi că, în timpul reversibil al lecturii, influența lui Kafka asupra lui Cervantes este la fel de importantă ca aceea a lui Cervantes asupra lui Kafka.

Fără îndoială, o astfel de „contemporaneitate“ poate fi mai mult sau mai puțin extravagantă : dar dacă logica „vertiginoasă“, care reglementează citirea palimpsestelor, nu prescrie descifrarea gîndurilor Domnului Teste în paginile *Alexandriei*, nu amendează, în schimb, rostirea somptuoaselor ei volute în aerul rarefiat din *Monsieur Teste* (adică în spațiul dublu de rezonanță pe care îl creează palimpsestul numelui : Teste [țeastă] + Texte [text]).

Citirea palimpsestelor are ceva din farmecul și perplexitatea unui joc de vertij; rigoarea lui nu este deliberată și statică, ci rezultă din accelerăție, exact în măsura în care îi supraveghează progresia. Un asemenea joc este cum nu se poate mai inconfortabil; cu toate acestea, rămîne un divertisment anahoretic, un joc de sihăstrie levantină, aşa cum erau, în felul lor, lectura ceremonioasă a lui Machiavelli din *Titus Livius* sau cea „liturgică“ a lui Don Gonzalo Pirobutirro d'Eltina din *Platon*.

Levantul spre care năzuiesc cîteva dintre aceste eseuri este unul extrem, adică lăuntric. În „starea“ lui nu domnește „slava stătătoare“, amiaza cumpănită (*Midi le juste* al lui Valéry), ci, în sens strict etimologic, „înălțarea“, „mirajul“ (anasteză greacă și himeră islamică), suspensia, „iminență“ borgesiană ce ezită la nesfîrșit să se împlinească.

Levantul spațial reprezintă doar extremul occident al acest tărîm interior. Starea de Levant nu suportă rigori topice; de aceea, să o descifrez în poemele lui Mallarmé nu mi se pare un paradox și nici să o aspir, ca pe o veche mireasmă, în brocartul frazelor lui Cantemir, un pleonasm.

Cititorul de palimpseste îndură vraja unui mimetism proteic, fiind scris, de fiecare dată, de textul pe care îl citește. La capătul delectabilei lui rătăciri printre arcanele lumii „scrise“, el (*ce vice puni, la lecture...*) este un palimpsest.

*Autorul*